

Španělsko 1936 - 1939

Monografie Bohumila Kučery "Španělsko lidové fronty - nový typ státu"^{*)} je dílo originální, osobité a v české vědecké literatuře ojedinelé. Mezera, kterou autor vyplňuje, je hned trojí. Jednak jde o nový pohled na události ve Španělsku z let 1936-1939 vůbec, jednak speciálně o jejich aspekt právněhistorický a právněteoretický, jednak konečně se česká věda zařazuje v dané tematice tímto spisem důstojně do širokého proudu světové publicistiky, která se, z různých hledisek a s rozličnými postoji, vývojem ve Španělsku ve zmíněném období již častěji zabývala a těmto otázkám věnuje i nadále značnou pozornost.

Je třeba vyzvednout, že autor si našel téma skutečně závažné, aktuální a atraktivní, neboť z hlediska teorie státu a práva a právních dějin vývoj ve Španělsku těsně před druhou světovou válkou nebyl dosud odborně zkoumán, ač tu jde o mimořádně pozoruhodný historický jev právě po stránkách zmíněnými vědními obory sledovaných. Pokud pak jde o aktuálnost, přímo se vnucuje srovnání s událostmi, jež na iberském poloostrově probíhají od r. 1974.

Veškerou dosažitelnou literaturu autor dokonale zvládl. Prokousal, ba probojoval se jí, neboť jde z velké části o literaturu nemarxistickou, ba protikomunistickou, s jejímiž falsy a omyly se práce Kučerova soustavně a úspěšně vyrovnává.

Spis B. Kučery má klasickou strukturu historickoprávní vědecké práce. Je rozdělen na pět kapitol, jimž předchází výtečný úvod, ve kterém se probírá problematika základních pojmů a zejména se svědomitě, kriticky a bojovně analyzuje dosavadní literatura. Historické úvody k jednotlivým oddílům každé kapitoly organicky svazují výklad událostí z let 1936-1939 s vývojem, který předcházel, a to zejména s ohledem na dějiny politických a právních institucí.

První kapitola vychází z přehledu sociálně ekonomického vývoje Španělska od druhé poloviny 19. století a líčí všeobecnou situaci do vzniku druhé republiky v r. 1931. K této látce bylo by lze uvést i novější dílo: Alfonso Garcia-Gallo, *Manual de historia del derecho español*, 2. vyd., I-II, Madrid 1964.

Druhá kapitola je věnována událostem z let 1931-1936 a končí vítězstvím lidové fronty ve volbách ze 16. února 1936. Třetí kapitola je nadepsána "Povstání generálů a národně osvobozenecská válka" a zabývá se občanskou válkou a intervencí, při čemž jsou zvláště akcentována hlediska mezinárodního práva a je demaskováno protiprávní manévrování londýnského Výboru pro nevměšování, který soustavně nahrával fašismu.

^{*)} Brno, Universita J. E. Purkyně, 1976, 254 str., Acta Universitatis Brunensis - Iuridica No 19.

Vlastní právněhistorické jádro knihy tvoří kapitola čtvrtá. Je také kapitolou nejrozsáhlejší nazvanou "Vývoj k lidově-demokratické republice a vznik státu nového typu". Její náplň je dána programem formulovaným v úvodu díla, kde se staví teze, že "státní uspořádání" typu běžně označovaného jako lidová demokracie a známého ze skupiny nových států vzniklých v jihovýchodní a střední Evropě ke konci druhé světové války, "mělo svého předchůdce ve Španělsku v letech 1936 až 1939" (str. 7.). Tuto tezi také autor, jak mám za to, plně prokázal. Z vytčeného programu vybočují snad jen závěrečné pasáže (str. 175 ad.), nadepsané "Epilog", k nimž by se přímo vnucoval podtitulek "Vae victis - běda poraženým".

Toto jádro knihy se dělí na 8 oddílů, z nichž první, nejdelší, je věnován přehledu a charakteristikám vlád lidové fronty; druhý zákonodárnému sboru (cortes); třetí mocenským orgánům lidu od obecních a provinciálních rad k výborům lidové fronty; čtvrtý líčí vývoj v armádě a ostatním státním aparátu; pátý podává přehled o oblasti průmyslu a financí; šestý informuje o řešení problémů zemědělských; obsah sedmého je vyjádřen nadpisem "Kulturní revoluce" a osmým je známý nám už "Epilog".

Jedno z klíčových míst knihy nalezneme na konci oddílu třetího (str. 127): "Poněvadž revoluce ve Španělsku se zastavila na delší dobu na fázi revoluce buržoazně-demokratické a boj proti fašismu nedovoloval její přerůstání v socialistickou, nedošlo zde ke vzniku lidových orgánů, jakými byly svého času v ruské revoluci sověty."

Zvláště poutavá je v této čtvrté kapitole část šestá pojednávající o situaci ve španělském zemědělství před r. 1936. Čtenáře zaujmou prastaré, otrokářské a feudální, rysy právních institucí zde osvětlovaných. K prohloubení srovnávacího historického pohledu bylo by bývalo lze použít některých analogií vyplývajících ze studie Karla Kadlece z dvacátých let o agrární reformě v Jugoslávii.

Závěrečná kapitola pátá "Nový typ demokracie a státu" je opravdovým svorníkem smělého klenutí, jaké dílo B. Kučery představuje. Se stálou oporou o teze klasiků marxismu-leninismu a v polemice se stanovisky oportunistů rozvíjí zde autor úspěšně svou argumentaci směřující k novému osvětlení přechodného typu státu, jímž ve svém složitém vývoji byla lidová demokracie ve Španělsku lidové fronty. Postupuje přitom v zásadě historicky, při čemž vhodně používá srovnání s jinými obdobnými situacemi počínaje revolučními hnutími proletariátu po první světové válce. Jedna z teoreticky nejzávažnějších partií je tu na str. 203 ad., kde autor mezi jiným uvádí i zajímavé názory Togliattiho z r. 1936, když předtím na str. 197-198 upozornil na dopis, který 21. prosince 1936 poslali předsedovi vlády L. Caballerovi z prezidia Komunistické internacionály Stalin, Molotov a Vorošilov.

Autor dospívá tak historickými pozorováními a právníckými úvahami k výstižné formulaci státu nového typu, jaký se vytvořil v tomto případě španělské republiky, kde fungoval stát odlišný od buržoazní demokracie a dosud ne socialistický, totiž stát v podstatě lidově demokratický. "Vznikl tak", píše Kučera (str. 203), "nový typ státu, dosud ve společenském vývoji nepřicházející, který J. Dimitrov nazval l i d o v o u d e m o k r a c i í. Tento typ státu se nejvíce blíží revolučně demokratické diktatuře dělnictva a rolnictva, jak ji má na mysli Lenin ve své práci Dvě taktiky sociální demokracie v buržoazně-demokratické revoluci". Rozdíl mezi buržoazní demokracií a lidovou demokracií v chápání autorově ukazuje názorně diferenční tabulka na str. 203, kde jsou rozdíly podány ve dvanácti hlavních bodech.

Spis B. Kučery se vyznačuje jasným a logickým postupem výkladu, srozumitelným slohem a pevnými marxistickými postoji. Vlastní text (206 str.) doplňují výtečně zpracované dodatky, totiž Seznam použité literatury a pramenů (str. 207-212); ruské resumé (str. 213-221); francouzské resumé (str. 223-231); seznam zkratk použitých pro politické strany a odborové organizace (str. 235); soupis významných španělských osobností (str. 236-238); přehled vlád z let 1936-1939 (na str. 239-241); přehled rozdělení půdy (str. 241); pět mapek (str. 242-244); a dva německé texty z r. 1939 týkající se charakteristických rozsudků válečného soudu nad revolucionáři (str. 245-249).

Rádi konstatujeme, že v Kučerově monografii je podáno vyzrálé právně-historické dílo vnitřně i vnějškově dokonalé, obsahově bohaté a vyvážené, jehož vydání je velmi užitečné nejen odborným kruhům ale i širší veřejnosti.

Václav Vaněček